Alla mainittu asiakirja on allekirjoitettu Espoon sähköisen allekirjoituksen palvelussa. Voit varmistaa Adobe Acrobatilla sähköisen allekirjoituksen eheyden.

ALLEKIRJOITUKSET

Allekirjoittaja	Rinta-Aho Harri
Allekirjoitusaika	13.02.2023 14:05

ASIAKIRJAT

Asiakirja	Espoon kaupungin kasvun ja oppimisen toimialan lausunto.pdf

ESPOO ESBO

Kasvun ja oppimisen toimiala

Lausunto

13.02.2023

439/03.00.00/2023

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto

Viite: Lausuntopyyntö liittyen lisätalousarvioon, tasa-arvoraha, HE 325/2022

Espoon kaupungin kasvun ja oppimisen toimialan lausunto

Lausuntopyynnön teema: Esi- ja perusopetuksen sekä varhaiskasvatuksen koulutuksellisen tasa-arvorahan tarve ja merkitys sekä vuonna 2023 käytettävissä olevan määrärahan riittävyys.

Espoon kaupunki esittää huomioitavaksi

Espoon kaupunki esittää huomioitavaksi, että opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä tasa-arvorahalla on edistetty merkittävästi tasa-arvon toteutumista Espoon varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa. Eriarvoistumiskehitys näkyy varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa useilla eri tavoilla. Espoon väestön määrä kasvaa vahvasti, ja kasvusta vieraskielisten osuus on merkittävä. Lasten tuen tarpeet ovat monimuotoistuneet ja ne kytkeytyvät yhä useammin myös muihin kasvun ja hyvinvoinnin haasteisiin. Tasa-arvorahalla tuettu inkluusio on vahvistanut lasten hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta.

Tasa-arvorahan euromääräistä tasoa tulisi jatkossa korottaa ja sen kohdistamisessa huomioida erityisesti alueelliset erot eriarvoistumiskehityksessä ja sen vaikutuksessa varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestämiseen. Lisäksi Espoo esittää tasa-arvorahan pysyvämpää ja pitkäaikaisempaa käyttöaikaa, jotta tunnistettuja kasvuun, oppimiseen ja hyvinvointiin liittyvät eriytyvyyskehitysten vaikutukset voidaan minimoida toteuttamalla inklusiivista varhaiskasvatusta ja esi- ja perusopetusta, ja tukemalla lasta tavoitteellisella, oikea-aikaisella ja monipuolisella tuella ja ohjauksella. Tässä on tärkeää huomioida pysyvien ja pidempiaikaisten käytänteiden kehittäminen ja niiden käyttö.

Sote-uudistuksen jälkeen Espoon rahoituspohja heikkeni radikaalisti. Espoo ei selviä omin resurssein maahanmuuton ja sen mukanaan tuomien haasteiden hoitamisesta.

Mikäli tasa-arvoraha sisällytetään perusrahoitukseen, tulisi rahoituksen käytön määrittelykriteereissä huomioida Espoon kaltaisten kasvavien kaupunkien jatkuvasti kasvavat erityishaasteet.

Tarvekuvaus kasvun ja oppimisen toimintaympäristön muutoksessa

Allekirjoitettu sähköisesti.

Eriarvoistumiskehitys näkyy Espoon varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa useilla eri tavoilla. Espoon väestön määrä kasvaa vahvasti, ja kasvusta vieraskielisten osuus on merkittävä. Lasten tuen tarpeet ovat monimuotoistuneet ja ne kytkeytyvät yhä useammin myös muihin kasvun ja hyvinvoinnin haasteisiin.

Lisähenkilöstön avulla henkilöstön kuormitus on vähentynyt, mikä on tärkeää oppimistulosten sekä oppilaiden ja henkilökunnan hyvinvoinnin näkökulmasta.

Avustuksilla on kehitetty joustavia ja yksilöllisiä toimintatapoja yksikkötasolla siten, että esimerkiksi sosioekonomisista, alueellisista tai perhetaustasta johtuvat oppimis- ja hyvinvointierot ovat vähentyneet.

Tuen ja inkluusion pitkäjänteinen kehittäminen on ollut keskestä yhdenvertaisten kasvun ja oppimismahdollisuuksien sekä tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen varmistamisessa alueen sosioekonomisesta taustasta riippumattomasti.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tasa-arvorahaa koskeva rehtoripalaute

Loppuvuodesta 2022 espoolaisten peruskoulujen rehtoreilta kerättiin kyselyn avulla tietoa tasa-arvo-avustuksen käytöstä ja sen vaikuttavuudesta. Kyselyyn vastasi 63 rehtoria.

Suosituimpia avustuksen käyttökohteita olivat rehtoreiden vastausten mukaan samanaikais- ja yhteisopettajuus, tuntien lisääminen esimerkiksi jakotuntien avulla sekä resurssiopettajan palkkaaminen. Myös esimerkiksi avustajien palkkaaminen oli suosittu avustuksen käyttökohde.

Rehtoreilta kysyttiin myös mielipidettä siitä, mitkä ovat tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin tarkoitetun avustuksen tärkeimpiä tai vaikuttavimpia käyttökohteita. Opettajien palkkaaminen nähtiin vastauksissa vaikuttavammaksi kuin avustajien palkkaaminen. Vaikuttavimmaksi käyttökohteeksi nousi vastauksissa opettajien palkkaaminen sellaisiin opetusryhmiin, joissa on tehostetun tuen oppilaita tai joissa erityisen tuen oppilaan tuki järjestetään kokonaan yleisopetuksen ryhmässä. Rehtoreista 82 % nimesi jommankumman näistä vaihtoehdoista tärkeimmäksi avustuksen käyttökohteeksi.

Merkittävät muutokset väestörakenteessa sekä alueiden eriarvoistumiskehitys

Espoossa vieraskielisen väestön määrä kasvaa vahvasti. Varhaiskasvatusikäisten lasten määrän arvioidaan kasvavan vuoteen 2030 mennessä noin 2 800 lapsella. Varhaiskasvatuksessa muun kuin suomen- tai ruotsinkielisten osuus oli vuoden 2022 lopussa 27,5 %. Lukuvuonna 2021–22 1-luokkalaisista 27,5 %:lla äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi, lukuvuonna 2022–23 vastaavasti 29,5 %.

Allekirjoitettu sähköisesti.

Perusopetuksessa erityistä tukea saavien lasten osalta poikien osuus on korkea (71,1 %) ja sosioekonomiset erot perheiden ja alueiden välillä edelleen kasvavat.

Eriarvoistumiskehitys näkyy varhaiskasvatusyksiköissä ja esi- ja perusopetuksessa opettajien kuormittuneisuudessa. Lasten tuen tarpeet ovat monimuotoistuneet ja ne kytkeytyvät yhä useammin myös muihin kasvun ja hyvinvoinnin haasteisiin.

Lasten kasvuun sekä oppimis- ja hyvinvointiin liittyvä eriytyminen todentuu mm. kouluterveyskyselyn ja kaupunkitasoisten oppimiskyselyiden tuloksissa. Pitkittynyt koronatilanne vaikuttaa edelleen lukuisten lasten ja nuorten ja oppimiseen, minkä vuoksi on erityisen tärkeää varmistaa tuen riittävyys.

Tasa-arvorahan käyttö

Avustuksilla on tuettu lasten yhdenvertaisuutta ja osallisuutta, minkä vuoksi avustusta kohdennetaan yksiköille niiden erityispiirteet, positiivisen diskriminaation tarve ja tukea tarvitsevien lasten määrät huomioiden. Avustuksilla on kavennettu esimerkiksi lapsen sukupuolen tai äidinkielen mukaan ilmeneviä oppimiseroja. Avustuksella on vahvistettu lisäksi mm. vieraskielisten lasten mahdollisuuksia osallistua opetukseen omassa lähikoulussaan/-esiopetusryhmässään jo valmistavasta opetuksesta lähtien.

Varhaiskasvatuksessa avustusten avulla on toteutettu yksilöllinen ja oikea-aikainen tuki kohdentamalla avustus lisähenkilöstön palkkaamiseen. Lisähenkilöstön avulla varhaiskasvatusyksiköiden toimintatapoja ja -kulttuuria kehitetään entistä inklusiivisemmaksi vahvistamalla henkilöstön osaamista mallintamisen, samanaikaisopetuksen sekä tarpeen mukaan lapsen yksilöllisen tuen avulla. Avustusta käytetään lisähenkilöstön, kuten tasa-arvopedagogien, ns. kielikavereiden ja avustajien palkkaamiseen. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen lisähenkilöstön vaikuttavuutta on kuitenkin vähentänyt se, että erityispedagogisesta henkilöstöstä on pääkaupunkiseudulla ollut erittäin suuri pula. Koulutettua lisähenkilöstä ei ole voitu rekrytoida riittävissä määrin. Pääosin on palkattu hoidollisen koulutuksen saaneita tai kouluttamatonta avustavaa henkilöstöä.

Esi- ja perusopetuksessa avustusten avulla on vahvistettu yksilöllistä ja oikea-aikaista tukea yleisopetuksen ryhmissä opiskeleville tukea tarvitseville lapsille käyttämällä saatu avustus lisähenkilöstön, kuten opettajien, erityisopettajien ja avustajien sekä esiopetuksen lisähenkilöstön palkkaamiseen.

Lisähenkilöstön avulla yksiköiden toimintatapoja ja -kulttuuria kehitetään entistä inklusiivisemmaksi, ja mahdollistetaan esimerkiksi samanaikais- ja yhteisopetusta, ryhmien jakamista ja jakotunteja.

Valtionavustusta on kohdennettu opetusryhmiin, joissa tehostetun tuen (oppilaalle on tehty perusopetuslain 16a §:n mukainen oppimissuunnitelma) tai erityisen tuen (oppilaalle tehty perusopetuslain

17 §:n mukainen kirjallinen päätös) piirissä olevan oppilaan/oppilaiden opetus järjestetään osittain tai kokonaan yleisopetuksessa tai joissa on erikoissairaanhoidon piirissä olevia oppilaita. Inklusiivinen esi- ja perusopetus edellyttävät tavoitteellista, oikea-aikaista ja monipuolista tukea ja ohjausta oppilaille.

Avustusta on käytetty monipuolisesti yksiköiden ja oppilaiden tarpeet huomioiden. Avustusta käytetään eri yksiköiden lasten tarpeet lähtökohtana, joka mahdollistaa tuen tarpeen huomioimisen yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla.

Tunnuslukuja

Varhaiskasvatuksessa tukea tarvitsevat ja vieraskieliset lapset joulukuussa 2022

Tukea tarvitsevat: 1 609 (10,5 %)

Vieraskieliset: 4 220 (27,5 %)

Esiopetuksessa tukea tarvitsevat ja vieraskieliset oppilaat lukuvuonna 2022–23:

Tukea tarvitsevat: 627 (16,0 %)

Vieraskieliset: 1 223 (31,2 %)

Perusopetuksessa tukea tarvitsevat ja vieraskieliset oppilaat lukuvuonna 2022–23:

Tehostettu tuki: 4 718 (15,4 %)

Erityinen tuki: 3 117 (10,2 %)

Vieraskieliset: 7 577 (24,7 %)

32 erikoissairaanhoidon piirissä olevaa oppilasta sairaalakoulussa

Tasa-arvorahan määrä ja riittävyys

Espoon väestön määrä kasvaa ennakkotietojen perusteella edelleen vahvasti, ja väestömäärän kasvusta vieraskielisten osuus tulee edelleen olemaan kasvava, ja siten erittäin merkittävä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Kansallisen arviointikeskuksen viimeisimpien julkaisujen mukaan Suomessa oppimistulokset ovat heikentyneet koko 2000-luvun. Lisäksi sukupuolten väliset erot oppimistuloksissa edelleen kasvavat ja alueet eriytyvät. On ilmeistä, että edelleen lasten tuen tarpeet monimuotoistuvat ja ne kytkeytyvät yhä useammin myös muihin kasvun ja hyvinvoinnin haasteisiin. Eriarvoistumiskehitys on näkynyt varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa useilla eri tavoilla.

Allekirjoitettu sähköisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämillä tasa-arvoavustuksilla on edistetty merkittävästi tasa-arvon toteutumista Espoon varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa. Tasa-arvoavustuksilla tuettu inkluusio on vahvistanut lasten hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta. Avustusten käyttömahdollisuus on edistänyt lasten mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatukseen omassa varhaiskasvatusyksikössään ja opetukseen omassa esiopetusryhmässään ja lähikoulussaan.

Ennakoinnin näkökulmasta tasa-arvorahan määrää tulisi tieto- ja tutkimusperustaisesti merkittävästi lisätä. Lisähenkilöstön palkkaaminen yksiköihin, ryhmien jakomahdollisuudet ja esi- ja perusopetuksen jakotunnit tulevat jatkossa olemaan edelleen merkittäviä tukimuotoja. Lisähenkilöstön palkkaamisen avulla myös henkilöstön viimeaikaista kuormitusta voidaan vähentää, mikä on tärkeää oppimistulosten sekä oppilaiden ja henkilökunnan hyvinvoinnin näkökulmasta.

Tasa-arvorahan tason pysyvyys ja pidempiaikaisempi jatkuvuus

Tasa-arvorahan avulla on pystytty lisäämään varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen henkilöstöä. Varhaiskasvatuksessa avustuksen avulla on toteutettu yksilöllistä ja oikea-aikaista tukea kohdentamalla avustus lisähenkilöstön palkkaamiseen. Varhaiskasvatusyksiköiden toimintatapoja ja -kulttuuria on kehitetty entistä inklusiivisemmaksi käyttämällä avustus toimintatapojen mallintamiseen, samanaikaisopetukseen sekä tarpeen mukaan lapsiryhmän sekä lapsen yksilöllisen tukeen. Avustuksella on palkattu lisähenkilöstöä, kuten tasa-arvopedagogeja, ns. kielikavereita ja avustajia.

Esi- ja perusopetuksessa avustusten avulla on vahvistettu yksilöllistä ja oikea-aikaista tukea yleisopetuksen ryhmissä opiskeleville tukea tarvitseville lapsille käyttämällä saatu avustus lisähenkilöstön, kuten opettajien, erityisopettajien ja avustajien sekä esiopetuksen lisähenkilöstön palkkaamiseen.

Lisähenkilöstön palkkaaminen määräaikaisilla avustuksilla aiheuttaa määräaikaisia työsuhteita. Lisäksi on huomioitava, että tasa-arvoavustusten käytön tavoitteiden mukaan palkattavan lisähenkilöstön pätevyys ja työkokemuksen kautta hankitun osaamisen olisi oltava tunnistettujen kasvun sekä oppimis- ja hyvinvointihaasteiden edellyttämällä tasolla.

Valtionavustuksen avulla on ollut tarkoitus edelleen rakentaa lapsille ja nuorille entistä eheämpiä yksilöllisiä oppimispolkuja sekä kehittää pysyviä inkluusiota ja tasa-arvoa tukevia käytänteitä varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa. Määräaikainen ja mahdollisesti määrältään merkittävästi vaihteleva tasa-arvoraha ei tue pitkäkestoista ja systemaattista toiminnan kehittämistä. Lisäksi avustuksen määräaikaisuuden vaikutus määräaikaisiin työsuhteisiin ei parhaalla mahdollisella tavalla tue osaamisen ja yksiköiden toimintakulttuurin kehittämistä. Viimeksi mainitut edellyttävät pitkäkestoisempaa kehittämistä.

Allekirjoitettu sähköisesti.

Harri Rinta-aho
toimialajohtaja
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Vaihde 09 816 21

Liitteet

Tiedoksi

Allekirjoitettu sähköisesti.